

Byla C-99/22

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2022 m. vasario 14 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas

Symvoulío tis Epikrateias (Valstybės Taryba, Graikija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. gruodžio 30 d.

Pareiškėja:

Kapniki A. Michailidis A.E.

Atsakovės:

Organismos Pliromon kai Elegchou Koinotikon Enischyseon Prosanatolismou kai Eggyiseon (O.P.E.K.E.P.E.) (Bendrijos orientavimo ir garantijų paramos mokėjimo ir kontrolės agentūra)

Ypourgos Agrotikis Anaptixis kai Trofimou (Žemės ūkio ir aprūpinimo maistu plėtros ministerija)

Pagrindinės bylos dalykas

Reikalavimas panaikinti *Ethnikos Organismos Kapnou* (Nacionalinė tabako gamintojų organizacija, Graikija) sprendimą dėl nepagrįstai sumokėtos Bendrijos išmokos grąžinimo.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Žemės ūkis – Bendras rinkų organizavimas – Žaliavinis tabakas – Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2062/92 – Galiojimas – Aiškinimas – Teisės normų netaikymo atgaline data principas – Teisėtų lūkesčių apsaugos principas – SESV 267 straipsnis

Prejudicinis klausimas

Ar 1992 m. birželio 30 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2062/92 3 straipsnio 3 dalimi, kurioje nustatyta, kad, jeigu perdirbėjo supirkto žemesnės kokybės tabako lapų kiekis, palyginti su visu supirkto atitinkamos veislės tabako kiekiu, viršija IV priede nustatytą didžiausią procentinę dalį, išmoka už tą procentinę dalį viršijantį kiekį sumažinama 30 %, pažeidžiamas teisės normų netaikymo atgaline data principas ir teisėtų lūkesčių apsaugos principas?

Svarbios Sąjungos teisės nuostatos ir Teisingumo Teismo jurisprudencija

1970 m. balandžio 21 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 727/70 dėl bendro žaliavinio tabako rinkos organizavimo (OL L 94, 1970, p. 85), paskutinį kartą iš dalies pakeistas 1992 m. kovo 30 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 860/92 (OL L 91, 1992, p. 1): 1–7a, 13 ir 17 straipsniai

1970 m. rugpjūčio 25 d. Komisijos reglamentas (EEB) Nr. 1726/70, nustatantis išmokos už lapinį tabaką suteikimo tvarką (OL L 191, 1970, p. 178), iš dalies pakeistas 1991 m. gegužės 29 d. Komisijos reglamentu (EEB) Nr. 1413/1991 (OL L 135, 1991, p. 15): 2, 2a, 2b straipsniai ir 7 straipsnio 2 dalis

1992 m. birželio 30 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2075/92 dėl bendro žaliavinio tabako rinkos organizavimo (OL L 215, 1992, p. 70): 1, 3, 5, 6 ir 8–10 straipsniai

1992 m. kovo 30 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 861/92, nustatantis didžiausius 1992 m. derliaus kiekius žaliavinio tabako sektoriuje (OL L 91, 1992, p. 2): pirmoji ir antroji konstatuojamosios dalys

1992 m. birželio 30 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2062/92, nustatantis tikslines 1992 m. derliaus kainas, intervencines kainas ir išmokas tabako lapų pirkėjams, supakuoto tabako išvestines intervencines kainas, referencinius kokybės rodiklius ir gamybos zonas (OL L 215, 1992, p. 22): pirmoji, trečioji, septintoji ir devintoji konstatuojamosios dalys, 3 straipsnis, I ir IV priedai

1991 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Crispoltoni* (C-368/89, EU:C:1991:307), 1994 m. spalio 5 d. Sprendimas *Crispoltoni ir kt.* (C-133/93, C-300/93 ir C-362/93, EU:C:1994:364), 1998 m. kovo 26 d. Sprendimas *Petridi* (C-324/96, EU:C:1998:138); 1998 m. rugsėjo 17 d. Sprendimas *Pontillo* (C-372/96, EU:C:1998:412) ir 2000 m. liepos 6 d. Sprendimas *ATB ir kt.* (C-402/98, EU:C:2000:366).

Bylos faktinių aplinkybių ir proceso santrauka

- 1995 m. rugsėjo 22 d. *Ethnikos Organismos Kapnou* (Nacionalinė tabako gamintojų organizacija, Graikija) direktoriaus įsakymu, remiantis Reglamentu

Nr. 2062/92, pareiškėja buvo įpareigota grąžinti nepagrįstai sumokėtą 51 564 843 GRD (151 327 492 EUR) Bendrijos išmoką: iš tikrųjų ji gavo didesnę išmoką nei ta, į kurią turėjo teisę, nes atlikdama 1992 m. derliaus veislės „Katerini“ tabako pirkimą ji pirkė žemesnės kokybės tabaką, viršydama minėto reglamento IV priede nustatytą procentinę dalį, t. y. 20 %.

- 2 Pareiškėja pateikė „reikalavimą panaikinti“ minėtą įsakymą *Symvoulia tis Epikrateias* (Valstybės Taryba, Graikija), ji perdavė jį *Dioikitiko Protodikeio Athinon* (Atėnų pirmosios instancijos administracinis teismas, Graikija). Atėnų pirmosios instancijos administracinis teismas atmetė skundą kaip nepagrįstą. Vėliau pareiškėja pateikė apeliacinį skundą dėl pirmojoje instancijoje priimto sprendimo *Dioikitiko Efeteio Athinon* (Atėnų apeliacinis administracinis teismas, Graikija), šis jį atmetė skundžiamu sprendimu.
- 3 Atėnų apeliacinis administracinis teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 2062/92 3 straipsnio 3 dalies nuostata buvo susijusi su 1992 m. derliumi ir skirta perėjimui prie naujos bendro tabako rinkos organizavimo tvarkos 1993 derliaus metais, atlikus atitinkamus pakeitimus. Be to, jis nusprendė, kad išmokų nustatymas pagal šią nuostatą nėra atgalinio veikimo atvejis, nes jis buvo susijęs ne su sutarčių dėl 1992 m. derliaus sudarymo data, o tiksliai su gamintojo tabako kokybe. Todėl jis atmetė pareiškėjos teiginį, kad Reglamentas Nr. 2062/92, kiek jis taikomas teisiniams santykiams, nustatytiems iki jo paskelbimo 1992 m. liepos 30 d., be kita ko, sutartims su gamintojais dėl 1992 m. derliaus, kurias pareiškėja pasirašė pavasario sezono metu ir iki 1992 m. birželio 1 d., yra negaliojantis, nes buvo priimtas atgaline data.
- 4 Atėnų apeliacinio administracinio teismo teigimu, Reglamento Nr. 2062/92 3 straipsnio 3 dalimi nebuvo pažeistas teisėtų lūkesčių apsaugos principas. Kalbant konkrečiai, jis nusprendė, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją šio principo tikslas – apsaugoti bet kurį informuotą ūkio subjektą nuo teisinių situacijų ir santykių pokyčių, kurių nebūtų galima numatyti, ir kad bendro rinkos organizavimo atveju, kai nuolat prisitaikoma prie ekonominės padėties pokyčių, ekonominės veiklos vykdytojai negali teisėtai tikėtis išlaikyti esamą teisinę padėtį. Todėl jis atmetė pareiškėjos teiginį, jog staigus paskesnis Bendrijos pagalbos schemos pakeitimas sugriovė jos lūkesčius gauti visą, o ne 30 % sumažintą išmoką, kurie buvo grindžiami teisės aktais, galiojusiais tuo momentu, kai buvo sudarytos sutartys dėl tabako auginimo.
- 5 Atėnų apeliacinio administracinio teismo sprendimą pareiškėja apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 6 Remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, nors Sąjungos teisės akto taikymo pradžios momento nustatymas anksčiau už šio akto paskelbimą iš principo prieštarauja teisinio saugumo principui, tačiau išimtinio atveju ši taisyklė gali būti netaikoma, jei tai būtina dėl siekiamo tikslo ir yra tinkamai apsaugoti

teisėti suinteresuotųjų asmenų lūkesčiai. Ta pati jurisprudencija taikoma ir tuo atveju, kai teisės akto taikymas atgaline data nėra aiškiai numatytas pačiame akte ir grindžiamas tik jo turiniu (1991 m. liepos 11 d. Sprendimo *Crispoltoni*, C-368/89, EU:C:1991:307, 17 punktas).

- 7 Taip pat pagal suformuotą jurisprudenciją teisėtų lūkesčių apsaugos principu, kuris yra vienas iš pagrindinių Sąjungos teisės principų, siekiama apsaugoti visus įtariamus ūkio subjektus nuo situacijų ir teisinių santykių pokyčių, kurių negalima numatyti. Vis dėlto, kai bendro rinkų organizavimo srityje kompetentingos institucijos turi didelę diskreciją valdyti bendrą žemės ūkio politiką ir ji nuolat pritaikoma atsižvelgiant į ekonominės padėties pokyčius, ekonominės veiklos vykdytojai negali teisėtai tikėtis išlaikyti esamą teisinę tvarką. Teisėtų lūkesčių apsaugos principo taikymo sritis negali būti išplėsta tiek, kad apskritai užkirstų kelią galiojant ankstesniems teisės aktams susidariusių situacijų vėlesniems padariniams taikyti naujus teisės aktus. Visų pirma, kadangi verslininkai negali remtis teise, įgyta siekiant išlaikyti tam tikrą pranašumą, galimas jų pajamų sumažėjimas negali būti laikomas teisėtų lūkesčių apsaugos principo pažeidimu (žr. Teisingumo Teismo 1994 m. spalio 5 d. sprendimą *Crispoltoni ir kt.* C-133/93, C-300/93 ir C-362/93, EU:C:1994:364; 1998 m. kovo 26 d. Sprendimą *Petridi*, C-324/96, EU:C:1998:138; 1998 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Pontillo*, C-372/96, EU:C:1998:412, ir 2000 m. liepos 6 d. Sprendimą *ATB ir kiti*, C-402/98, EU:C:2000:366).
- 8 Reglamentu Nr. 727/70, be kita ko, siekiama paskatinti gerinti gaminamo tabako kokybę ir pritaikyti gamybą, kad būtų galima auginti konkurencingesnių veislių tabaką; atsižvelgiant į gamybos orientavimą, kasmet nustatoma tikslinė kitų kalendorinių metų derliaus kaina, siejama su kiekvienos veislės tabako referencine kokybe. Ateinančių kalendorinių metų derliaus nuėmimo kainos ir referencinė kokybė bei gamybos zonos nustatomos iki kiekvienų metų rugpjūčio 1 d. Šiame reglamente taip pat numatoma išmoka fiziniams ar juridiniams asmenims, kurie lapinį tabaką perka tiesiogiai iš Bendrijos augintojų, jeigu jie yra sudarę Europos modelio tabako auginimo sutartis su augintojais. Išmokos, mokamos už kitų kalendorinių metų derlių, dydis už kiekvieną pripažintose gamybos zonose auginamą veislę ir atitinkamą referencinę kokybę nustatomas kiekvienais metais iki lapkričio 1 d. Taip nustatytas išmokos dydis taikomas visam atitinkamos veislės tabakui, tačiau išimties tvarka, siekiant netrukdyti sklandžiam bendro rinkos organizavimo veikimui ir produkcijos kokybės priderinimui prie rinkos reikalavimų, jis gali būti nustatytas už kitas savybes nei referencinė kokybė, o jo suma gali būti didesnė arba mažesnė už įprastai visam tabako kiekiui taikomą sumą.
- 9 Reglamentu Nr. 727/70, kuris buvo panaikintas Reglamentu Nr. 2075/92, įsigaliojusiu nuo 1993 m. derliaus, buvo siekiama pritaikyti sistemą remiantis kokybės politika ir numatant, kad norint gauti išmoką taip pat turi būti tenkinami kokybės reikalavimai. Siekiant reformuoti žaliavinio tabako sektoriaus teisės aktus, ypač susijusius su 1992 m. derliumi, kuriems nebuvo taikomos naujojo Reglamento Nr. 2075/92 nuostatos, buvo priimti: a) Reglamentas Nr. 861/92,

kuriame buvo nustatyti didžiausi garantuojami produkcijos kiekiai, ir b) Reglamentas Nr. 2062/92, kuriame buvo nustatytos kiekvienos veislės tikslinės kainos, intervencinės kainos, išmokos, referencinė kokybė ir gamybos zonos.

- 10 Iš Reglamente Nr. 727/70, nustatančiame bendrą žaliavinio tabako rinkos organizavimą, numatytos sistemos matyti, jog kasmet nustatoma „referencinė kokybė“, kuri apibrėžiama taip, kad būtų galima kuo objektyviau įvertinti tabako kokybę, buvo pagrindinis kriterijus, be kita ko, išmokos dydžiui pagal reglamentą nustatyti. Tačiau iš šių nuostatų sistemos nematyti, kad išmokos suteikimas jos gavėjams priklausė nuo konkrečios kokybės, atitinkančios kasmet nustatomą „referencinę kokybę“, tabako įsigijimo. Kitaip tariant, neatrodo, kad išmoka buvo mokama tik tuo atveju, jei gavėjas pagal auginimo sutartį įsigydavo tabaką, atitinkantį teisės aktuose apibrėžtos veislės „referencinės kokybės“ požymius.
- 11 Reglamento Nr. 2062/92 3 straipsnio 3 dalyje numatyta, pirma, kad išmoka sumažinama 30 %, kai perdirbimo įmonė, kuriai mokama išmoka, perka žemesnės [nei referencinė] klasės, kategorijos ar kokybės tabaką ir kai jos įsigyto žemesnės kokybės tabako kiekis viršijo tam tikrą visų atitinkamos veislės įsigijimų procentinę dalį. Konkrečiai nagrinėjamos veislės „Katerini“ atveju ši atitinkamame priede nustatyta procentinė dalis sudarė 20 %.
- 12 Reglamentas Nr. 2062/92, susijęs su 1992 m. derliumi, kuriam netaikomas naujas Reglamentas Nr. 2075/92, buvo priimtas 1992 m. birželio 30 d. ir *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbtas 1992 m. liepos 30 d., t. y. tą dieną, kai pagal Reglamentą Nr. 1726/70 auginimo sutartys jau turėjo būti sudarytos, todėl minėta Reglamento Nr. 2062/92 3 straipsnio 3 dalis galioja atgaline data.
- 13 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, nors tiesa, kad mažinant išmoką siekiama pagerinti auginamo tabako veislių kokybę, taigi ir jų konkurencingumą, tuomet, kai įsigaliojo Reglamentas Nr. 2062/92, tas tikslas, kuris neabejotinai atitinka bendro tabako rinkos organizavimo tikslus, negalėjo būti pasiektas. Taip yra dėl to, kad tą dieną terminas sudaryti auginimo sutartis tarp augintojų ir perdirbėjų jau buvo pasibaigęs ir rinkos dalyviai jau buvo priėmę sprendimą dėl gamybos orientacinių rodiklių, todėl 1992 m. derliaus atveju nebebuvo galimybių pasiekti norimą tikslą, t. y. užkirsti kelią kokybės kriterijų neatitinkančių tabako veislių auginimui.
- 14 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl Tarybos reglamento Nr. 2062/92 3 straipsnio 3 dalies galiojimo (žr. 1991 m. liepos 11 d. Sprendimą *Crispoltoni*, C-368/89, EU:C:1991:307).
- 15 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, nagrinėjamu atveju taip pat buvo pažeistas ekonominės veiklos vykdytojų teisėtų lūkesčių apsaugos principas, nes pagal Reglamente Nr. 727/70 nustatytą taisyklę kitų kalendorinių metų derliui taikoma išmoka buvo nustatoma iki kiekvienų metų lapkričio 1 d., o auginimo sutartys bet kuriuo atveju turėjo būti sudarytos iki birželio mėnesio pabaigos.